

SZERKESZTŐSÉG
és

KIADÓ HIVATAL

hová a *dolgozatok*
és *előfizetési pénzek*
küldendők:Kolozsvár, Ref. Theologia,
2. számú lakás.

VASÁR NAP

KÉPES CSALÁDI HETI UJSÁG.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület „egyházi értekezlet”-e támogatásával
Szerkesztik:

Nagy Károly,

Vajda Ferencz,

ref. theol. tanár, felelős szerkesztő.

sz.-lónai pap, főmunkatárs.

Megjelenik minden vasárnap egy íven.

Előfizetési ár:

Egy évre . . . 4 korona Negyedévre . . . 1 korona.
Félévre . . . 2 korona. Egy szám ára . 10 fillér.

Hit—tagadás és hit—vallás.

Azokat a kik valamely vallásról más vallásra térnek nagyon sokan, minden meg gondolás nélkül, hit—tagadóknak szokták nevezni. Ez a megvetésszerű ítélet jogos azokkal szemben, a kik meggyőződés nélkül, számításból, anyagi haszonért teszik ezt, de méltatlan és igazságtalan azokkal szemben a kik igaz meggyőződésük alapján térnek más vallásra. Legtöbbször azok hoznak e kérdésben könnyelmű ítéletet, a kik maguk is nagy mértékben méltók az ítéletre. Nem törődnek az Ur figyelmeztetésével: «ne ítélj, hogy ne ítéltesél»!

Isten őrizzen attól, hogy mentségére álljunk a vallást cserélő-berélő lelki belléreknek. Sőt sajnáljuk azokat, kik a külső élet eszközeinek tekintik és azért cserélgetik a vallást, hogy lássák melyikkel boldogulhatnak könnyebben, vagy épen, mint piaci cikket adás-vevés tárgyává teszik azt. Kárhoztatjuk azokat, a kik anyagi haszonért, emberek iránti szeretetből, vagy gyűlöletből, babonás reménységből, vagy rettegésből követnek valamely vallást, vagy cserélik mással fel azt. Bizony sajnálatra méltók az ilyen emberek.

Ismerek egy szerencsétlen embert. Elkeresztelés folytán katolikusnak neveltetett, de hitében mindig ingadozó volt. Tán nem is volt *hite* csak *egyháza*. A plébánossal való torzsalkodás miatt — de eltitkolva ezt az okot — ref. hitre tért. Kevés idő múlva az ökre elpusztult. A figyelmes plébános nem mulasztotta el ez alkalmat, hogy egészen elsötétítse a szegény ember lelkét. Felkereste és magyarázgatta neki, hogy azért vallott kárt, mert *hit—tagadó* lett. Az egyedül

idvezítő egyház (azaz: a plébános) átka fogta meg. És kitudja még mi minden bajt hoz reá ez átok. De ha megkéri a plébános urat és az egyházba visszatér: megszabadul az átok sulyától.

Hallgatott a szóra, hitelt adott az ijesztgetésnek és visszatért. A ref. lelkész megtudva, hogy csak bosszúból lett református, örömmel bocsátotta, bár felvilágosította, hogy a kár semmi esetre sem azért következett reá.

Néhány héttel ezután szemei fájni kezdtek. Pár évi sikertelen gyógykezelés után megvakult. Ma testi félszége mellett a legkinosabb lelki meghasonlásban él. Az egyedül üdvözítő hit, mely elvakította lelkét, nem tudja — tán nem is akarja elosztatni sötét aggodalmát, hogy a sokféle vallás változtatás átka érte el. Most ha nem rettegne valami újabb csapástól (és a ref. lelkész megbizhatnék meggyőződésének tisztasága felől) újra a ref. hitet venné fel.

Mint változik az ilyen szerencsétleneknél gyötrelmé a vallás, melynek lelki békét kellene hoznia.

Tulajdonképen az ilyen szerencsétlenek vallás változtatása sem hittagadás. Hiszen az ilyeneknek tulajdonképen nincsen is hitök. A mivel nem birnak, azt meg sem tagadhatják. Cselekedetök: *a lelki vakság* szájalomra méltó tévelygése. Az ilyeneket felvilágosítani mindenkinek felebaráti kötelessége.

A vallás-változtatás akkor hittagadás, ha valaki meggyőződése ellen tér külső haszonért, ígéretkért más vallásra. És nem kell azt hinnünk, hogy ez az eset nem volna nagyon is gyakori. Sőt azoknak nagyobb része, a kik a protestáns szabadság és világosság vallását, a katolikus szolgaság és sötétség vallásával cserélik fel, leg-

többen nem lelkek meggyőződése, szívök vágyakozása szerint, hanem ezeknek elnémitásával cselekednek. És így ezek csakugyan hitöket tagadják meg,

De ha az okokat is megfigyeljük, akkor még igen szelidnek kell tartanunk ezekre a *hit-tagadók* nevet. Hányszor nem látjuk, hogy a magáról megfélemlített ember külső okokból hagyja el tiszta meggyőződését. Az egyik ezen az áron köt vágya szerinti (valyon boldog is!?) házasságot. A másiknak eladott lelke árából kifizetik könnyelműségében felhalmozott adósságait. A harmadik fényes állást, jövedelmező hivatalt kap eldobott hitéért. A negyediket gyermekeinek ingyen neveléséről ezen az áron biztosítják. Hát nem piacra viszik-e ezek a vallást? Nem esnek-e a Judás utálatos bűnébe, ki 30 ezüst pénzért eladta megváltóját? Ezek valóban nem csak *hit-tagadók*, de *hit-árulók* egyszersmind. Az ilyenek hit-tagadását könnyen észreveheti mindenki

De nem szabad azt hinnünk, hogy csak az ilyen vallás-változtatók a hit tagadók. Furcsának itéled talán kedves olvasóm, ha azt állítom, hogy ezeken felül a hit-tagadóknak megszámlálhatatlan sokasága van épen azok között, a kik hűséget mutatnak vallásukhoz, egyházukhoz. De gondolj utána csak. Nem beszéltél e akárhány olyan emberrel, a ki elismeri, hogy az ő vallása tévelygést tanít. Elismeri, hogy ő nem hiszi egyházának sok megfoghatatlan, képtelen hittételeit. Nem hiszi, hogy Isten személyválogató, hogy csak egy egyház hiveinek adná az üdvösséget. Nem hiszi, hogy külső czeremóniák, böjtölés, testsanyargatás

kedvessé tehetnének Isten előtt. Nem hiszi, hogy mások közbenjárásával, mások érdeméért lehetne üdvösséget nyerni. Nem hiszi, hogy gyarló ember feloldozhatna bűneink alól. De van hite abban az Istenben, kit imádni lélekben és igazságban kell. És hiszi Istenről, hogy ő a sziveket és veséket vizsgálja és mindenkit az ő élete szerint ítél meg. Hiszi hogy csak az irgalmas Isten bocsáthatja meg a mi bűneinket. Es ha megkérdezed, hogy miért nem követi hát nyiltan azt a vallást, mely hitének megfelel: azt feleli, hogy nem akarja elhagyni a vallást, a melyikben született, *nem akar hit tagadó lenni*

Veszed-e észre kedves olvasóm, hogy esik az ilyen ember épen abba a hibába, a melyet kerülni akar? Él abban a mit nem hiszen, és így lesz hit-tagadóvá, mikor hitéhez hűnek, hit-vallónak képzei magát.

És ennek a fonák okoskodásnak leginkább anyaszentegyházunk hivei ülnek fel. A katolikusok csak azokat itélik hit tagadóknak a kik tőlük távoznak el. A hozzájuk térőről — még ha pénzért adta is el lelkét — azt mondják hogy: *megettért*. Köztünk pedig sokan gyanusan néznek mindenkire, a ki változtatja vallását. Ezért tartózkodnak a hozzájuk térésre buzdítani azokat is, a kiktől tudják, hogy lelkekben egészen a mi hitünk él. Nem gondolják, meg hogy az egész keresztyén vallásról mondnak kicsinylő ítéletet, mikor szabályá teszik, hogy: minden ember haljon meg abban a vallásban, a melyikben született. Ilyen felfogás mellett az apostolok hibáztak, mikor a zsidó vallást elhagyva Jézus követői lettek.

TÁRCZA.

Jörténet három juharfáról.

(Folytatás és vége.)

Aztán következék hosszú, fájdalmas csöndesség. Fájdalmas csöndességben felszáradának a könnyek s szólásra nyilának az ajakak.

Mondá aranyhaju Margit:

— Utolsó szavaimra emlékezel-e?

Felelt az ifju:

— Hogy emlékezem-é? Vaj' feledhetném-e a szavakat, melyek lelkemnek erősségei valának?

— O jaj nekünk, — jajdult fel aranyhaju Margit — lám, itt a tavasz s a mi fánk nem zöldüle ki!

Akkor megfogá az ifju a lány kezét s mondá, amint következik:

— Ne legyen csüggettség a te szivedben. «Hagyd el busulásodat.» Azt kérdem én tőled: Isten akaratja volt-e, hogy elszáradjon a mi juharfánk? Ugy-e nem? Vajjon megronthatja-e halandó keze a mi szerelmünket, melyet Isten keze plántált a mi szívünkbe?

Fölvidult e szavakra aranyhaju Margit, arcza,

szeme mennyei fényességben ragyogott s mondá az ifjunak nagy erős elszántsággal:

— Jer hát velem, hadd bucsuzom el az édes apámtól. Nincs többé helyem az ő házában.

És elindulának kéz a kézben, szent nyugalommal szívökben. Állott pedig Balázs ur a ház pítvarában s a megdöbbenéstől nem jött szó az ő ajakára. Ezenközben aranyhaju Margit nyugodtan emelé szemeit az ő apjára s mondá szeliden, felindulás nélkül:

— Hallgasd meg az én szavaimat, édes jó apám. Hallottad, ugy-e, mit ígértem ennek az ifjunak? Azt ígértem: mikor a juharfa újra kizöldül, övé leszek. Itt a tavasz s a fa nem zöldüle ki. És én mégis az övé leszek. Övé, mert nem Isten akaratjára történt a mi kedves fánk elszáradása. Övé, mert nem vonhatja meg halandó keze a mi szerelmünket, melyet Isten keze plántált a mi szívünkbe. Apám, édes jó apám, ne szállj perbe Istennel, anyám emlékére kérlek: ne sajnáld tőlem áldó szavadat

De Balázs ur szivéről nem olvadt föl a jég s felelt ridegen, fagyosan:

— Szabad az ut, mehetsz. Áldó szavamat hiába kéred: nem adom. De átkomtól se tarts Sem áldás, sem átok! Eredj

Meghajtá fejét aranyhaju Margit alázatosan s mondá:

— Köszönöm, apám, hogy nem átkozál meg;

És annál inkább, mikor a zsidó és pogány vallásokban született tévelygőket Krisztus igaz tudományának követésére vezették. És hibáztak a dicső reformátorok, mikor a kath. egyház által reá rakott sötétségből és szolgaságból újra a krisztusi világosságra és szabadságra emelték a népeket.

Ugy-e, hogy ezt józan észszel nem állithatjuk? Sőt az apostolokat és reformátorokat épen *hit-vallóknak* tartjuk. És miért? Azért mert nem szégyelték megvallani, hogy elébbi életük tévelygésben folyt és nem féltek az üldöztetés között is vallást tenni az igazságról, melyet Jézus tudományában ismertek fel.

Miben áll tehát a hit—tagadás és miben a hit—vallás? Miben nyilvánulhatnak ezek?

A fennebbiek alapján röviden megadhatjuk a feleletet:

Hit-tagadás a vallás változtatás, ha valaki igaz meggyőződése ellen külső okokból teszi azt; de hit-tagadás a szülőktől nyert valláshoz való makacs ragaszkodás is, ha valaki lelkében egészen egyebet hisz s csak azért marad abban, mert abban született.

És hit-vallás az igaz meggyőződésünkhöz minden megpróbáltatás közötti szilárd ragaszkodás; de épen úgy hitvallás a vallás változtatás, ha lelkünkben egészen más hit él, mint a melyet a születésünkkel nyert vallás követel tőlünk.

Igy értve a dolgot bátran hirdetniünk kell, hogy a ref. hitről kitérés csakugyan hittagadás, mert lehetetlen az, hogy a ki egyszer megismerte az evangéliumi igazságot, lelkének igaz vágya

az áldásodat — bizom Istenben — elhozod majd utánam!

Némán hajtotta meg magát tiszteletes Huszár István s elvezeté az ő szivbeli mátkáját egy atyafiához: ott léssen maradandó, míg a menyegző napja elkövetkezik.

Mostan pedig indul e világi történet a vége felé. —

Tekintsetek be tiszteletes Huszár István csöndes hajlékába. A szeretetnek, a megelégedésnek, a csöndes vidámságnak s az Istennel való társalkodásnak hajléka ez. Estédenként zsoltárok hangja árad ki a nyitott ablakon Gyöngye szellő szárnyára kapja aranyhaju Margit lágyan csengő énekét. Lágyan csengő ének nyomán száll mély férfi hang. És száll velök halkán, csöndesen, méla hangja a harmoniumnak. És szállván szállnak a hangok ama házig, hol csukottan, porosan szomorkodik egy zongora. Az, a melyen pajzán dalokat játszott aranyhaju Margit egykoron. És föl s alá jár e házban egy ember, ki elveszítette lelkének a nyugodalmát; a ki perbe szállott Istennel, emberrel, magamagával; aki szeretne már szeretni; aki emésztő szomjusággal szomjuhozza a szeretetet, de hajh, zavarosak még az ő elméjének gondolatjai, homályosak még az ő szemei: nem találja az utat, mely az üdítő forráshoz vezet. Minden nap egy esztendő az ő vergelődő lelkének s imé mégis hogy elrepült az idő: már

szerint térhessen vissza a sötétségbe. De épen olyan természetes, hogy a sötétségben bolyongók világosság után vágyakozzanak és a mikor ezt az evangéliumi hitben fel kell ismerniök, vallást tegyenek a lelkökben élő hitről, tehát hit-vallók legyenek a mi egyházunkba térés által.

Legyünk azért mi magunk hit-vallók az által, hogy minden nyomoruság között álljunk meg szilárdan hitünkben és ne mulasszuk el másokat is szeretettel buzdítani az igazság megismerésére és egyházunkhoz csatlakozásra. Ezzel nem hit—tagadásra, hanem épen hit—vallásra vezetjük azokat, a kik úgy is csak ámitják önmagukat, ámitják egyházukat és ámitni akarják magát az Istent, mikor azt képzelik, hogy ők hitökhöz hűségesekek, a mikor lelkök meggyőződése ellen ragaszkodnak öröklött vallásukhoz.

Pásztor.

Székelyföldön.

I.

Utazás, Nevezetességek. Megérkezés Székely-Udvarhelyre. Fáklyás menet.

Pünköszt után volt . . . Az ős apostoli korba képzeltem vissza magamat, midőn a Megváltó tanítványai *«megtélenek mindnyájan szentlélekkel»* és utra kelének, hogy hirdessék az ígét, a mint

az unokák édesen csengő hangján is száll feléje a zsoltár, Lehet-e szebb az angyalok kórusa, mikor nagyok és kicsinyek együtt énekelik:

*Szívemet hozzád emelem.
És benned bizom, Uram.
És meg nem szégyenítetttem.
Nem nevet senki rajtam.
Mert szégyent nem vallanak
Akkik hozzád esedeznek;
Azok pironkodjanak,
Akkik hitetlenül élnek.*

Szívébe nyillalik minden szó, minden hang. Bódult szívvvel, bódult elmével bolyong a kertjében, lopva át-pillant a kerítésen, látja, mint játszadoznak unokái s ő nem mehet hozzájuk: ott áll komoran a kiszáradt juhar, mint egy tilalomfa. De mégis nekibátorodik, a kerítéshez szólítja a gyerekeket s azok jönnek engedelmesen.

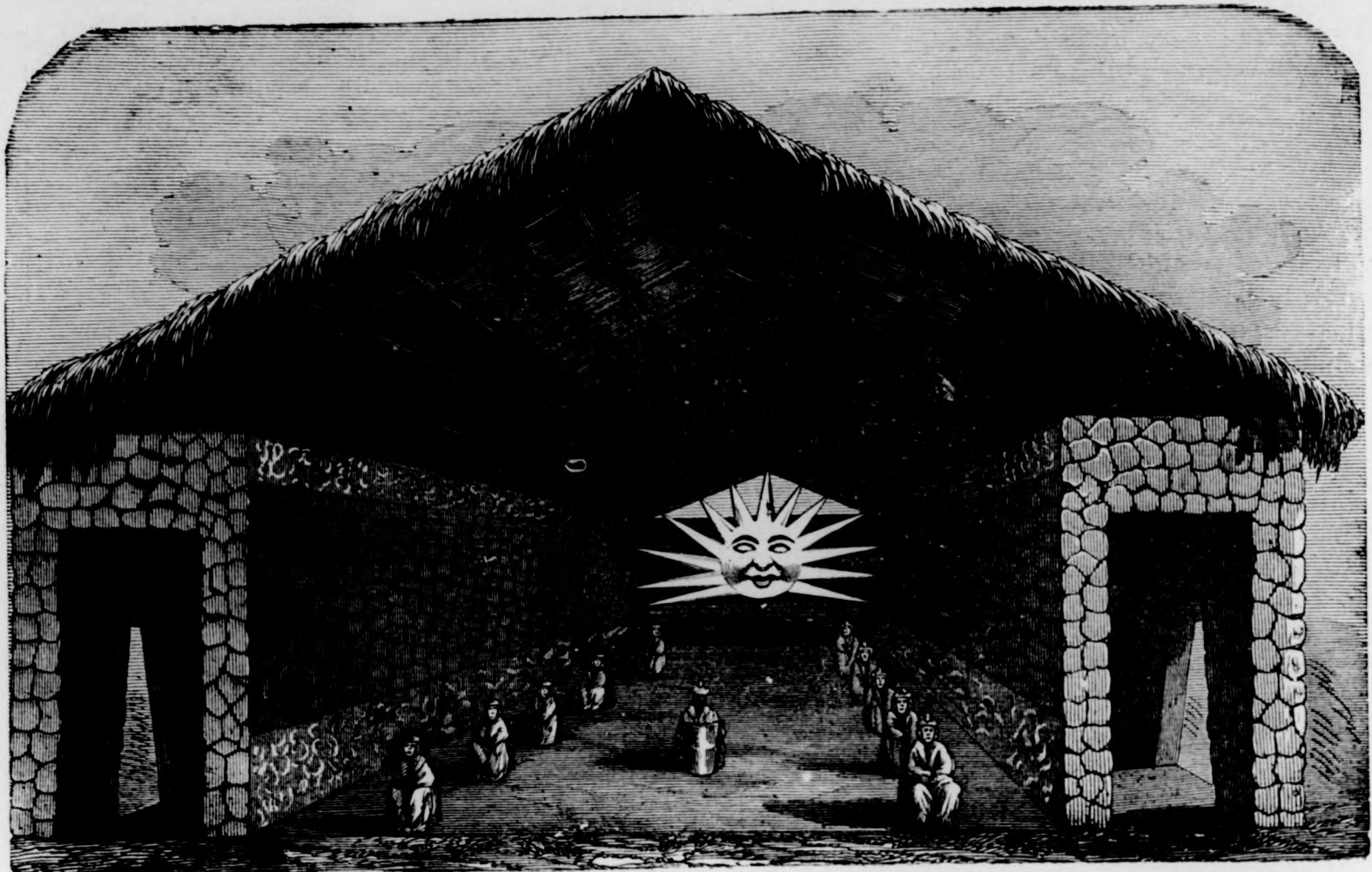
— Jertek át hozzám Tudjátok-e, hogy én nagyapátok vagyok

— Tudjuk, de nem lehet, mondja Palkó szomoruan.

— Mennénk, mondja a kicsi Margit, de nézze nagyapa, nem akar kizöldülni a juharfa.

— Mit ebegsz, te gyermek?

— Azt, hogy kérdeztük mi az édes apánkat: mikor megyünk már a nagyapóhoz? Ó de jó volna ott, hiszen neki olyan nagy kertje van!

Kínai napisten temploma.

— S mit mondott az apátok?

— Nagyon szomorú lett erre az édes apánk s mondá: majd ha a juharfa kizöldül . . .

Ah, de beborult az ég Balázs ur feje fölött! Szédülve, támolyogva megy tovább, bolyong a kertjében s fel-felsír a szive: óh jaj, mit cselekedtem! Az a fa nem zöldül ki soha! Soha!

De imé, mi történt. A kertnek legutolsó szegeletében meggyökereznek az ő roskadozó lábai; látván látja s nem akar hinni szemeinek: sugár növésű fiatal juharfa áll ottan, egymagában, épp most fakadnak duzzadó rügyei! Félelem és öröm kavargó a szívében, s kérdi hangos szókkal: ki ültetett ide téged, te juharfa? És felel neki egy belső szózat: te gyarló ember, mily különös a te kérdésed. Avagy látsz-e ezen a tájékon több juharfát? Nem találja-e ki a te elméd, hogy ama fának, melyet te halálra ítéltél, egy magját elhullatá itten valamely égi madár, az a mag megfogant s imé szép sugár fa nevekedik belőle.

Összekulcsolá kezét az öreg ember s kiáltá fennszóval:

— Óh mely nagyok a te csodatételeid. Uram!

És elméne s mindjárt jöve is vissza. És hozza magával ást és kiásá a fiatal juhart s vivé a kiszáradt juharak melléje. Ottan ása gödröt, abba belé ülteté. És szólott az ő unokáinak: hozzatok vizet, fiaim, öntözzük meg e fának tövét.

Látá vala pedig ezt tiszteletes Huszár István az ő hajlékának ablakából. És szólítá aranyhaju Margitot:

— Jer, jer tekints oda Imé, a te apád már közeledik a menyország kapujához.

Ráhajolt szeliden aranyhaju Margit az ő urának a vállára s mondá: menjünk oda mi is öntsünk vizet a fa tövére

Mondá tiszteletes Huszár István:

— Ne láttassuk mi még magunkat. Várjuk türelemmel, míg kizöldül ez a fa.

Elvégezé az öreg ember az ültetést és megcsokolá az unokáit, mondván:

— Bizony mondom nektek, nemsokára átjöttök ti az én kertembe.

Mostan pedig legyen vége e világi történetnek, mely hosszabbra terjed, semmint gondolám. Mostan pedig jertek Istennek házába, mert halljátok, szól a harang, hirdetvén Jézus feltámadását, a halálon való nagy diadalmát. Jertek, jertek s nézzétek az öreg embert, ki könnybe borult szemmel áll a fa előtt, melyet ő ültetett s mely kibontá szép zöld leveleit a feltámadás szent ünnepére. Nézzétek, mint borul nyakába aranyhaju Margit az ő édes apjának, ki elhozta neki az áldást e fának képében. S hallgassátok meg tiszteletes Huszár István szavait, aki a fa köré szólítá az ő híveit s mondá a mint következik:

— Jertek, jertek, kedves atyámiai, hirdes-

meghagyatott volt nekik, s annak csudás erejével megalapítsák e földön Isten országát. Kevesen voltak . . . Előbb tizenketten, majd ötszázán aztán három ezere . . . Körülöttük a büszke zsidóság, a hatalmas pogány világ. Mit csinálhatnak ők ezek között? Ők, a kicsinyek, a gyengék, az egyszerű vámszedők és halászok.

Mégis mentek; csüggedés nélkül, bátran haladtak előre, mert ama «*vígasztaló szentlélek megtanította őket mindenekre*», mignem a Krisztus nevére minden térd meghajolt és vallotta, hogy a Jézus Krisztus Ur, az Atya Istennek dicsőségére.

Pünkösöd után volt . . . Az Isten lelkének ereje ösztönzött minket is, az erdélyi ref. anyaszentegyház tagjait, hogy menjünk el Székely-Udvarhelyre és abban vegyünk részt az erdélyi ev. ref. egyházkerület Egyházi Értekezletének első rendes közgyűlésén. Kolozsvár volt a legelső kiindulási pont. Ottan kevesen voltunk ott még mi is. Főtiszteletű püspök ur vezérlete mellett, alig ültünk tizenketten vonatra. Ez a szám tovább menve mind szaporodott. Ényeden fáradhatatlan világi elnökünk, gróf *Kuun Géza* önnagyméltósága csatlakozott a menethez, hogy megossza a vezetést püspök urunkkal. Tövisnél felültek a Hunyad vidékik, s ezután minden állomásnál szaporodott számunk mignem egy lelkes kis tábor verődött össze

De, ne siessünk, mert a gyorsan robogó vonatról is sok, nevezetes emlék tűnik szemünkbe, melyeknek mindenike a magyar szabadságról, a protestantizmus régi dicsőségéről beszél nekünk. Segesvár felé közeledünk. Ezen alól a

sük az Urnak dicsőségét, akinek «erőssége ki-mondhatatlan, bölcsessége számlálhatatlan». Imé kiszáradott a fa, melyet Istennek dicsőségére, a hiveknek gyönyörűségére ültetett vala az én nagyapám. Am a kiszáradott fának magját Istennek keze puha földbe ülteté, a kicsiny magból nevedék szép fiatal fa: hirdetni mindeneknek az Urnak az ő nagy csudateteleit. Nézzétek a fát s hirdessétek megerősödött hittel Istennek dicsőségét, mert bizony mondom néktek, a mi anyaszentegyházunk élete fáját példázza e fának csudálatos története. És nézzétek ez öreg embert, ki mostan érkezék meg hosszú vándorlás, tévelygés után Istennek házához: nyissatok utat neki, hadd lépje át a szent küszöböt!

Megfogá pedig akkor egy kis fiú és egy kis leány az öreg ember kezét s bevezették őt Istennek házába. És fölzendült a diadalmi ének: Ez husvét ünnepében, Dicsérjük Istent szívvél! S im belezokog egy remegő hang, egy hang, melyet e helyen még nem hallottanak: dicsérjük Istent szívvél . . .

Vajjon felhat-e az égbe? Ugy-e, fel!

Benedek Elek.

küküllő jobb partján egy kis völgyben fekszik *Nagy-Szöllős*, rendezett szász község. Kevés ember tudja, hogy itt esett el *Kemény* János Erdély ország főkapitánya, később választott fejedelme. I. Apafi Mihály azonban nem ismerte őt el fejedelemnek, s ellene küldé a törököt. A döntő ütközet Nagy-Szöllősnél volt. Kemény, ki előzőleg II. Rákóczy György alatt végig harcolta a lengyelországi hadjáratot s még két évig fogságban is volt: most, 1662. jan. 23-én, életet veszté. Nagy-Szöllőstől nem messze, felfelé a küküllő völgyén, de már a balparton *Holdvilág* nagy, szász község tekszik. Ennek határában is nagy csata volt 1704. jan. 28-án. Ez a Rákóczy-féle felkelés egyik döntő csatája volt; a kuruczok és a labanczok harca.

II. *Rákóczy* Ferencz «Istenért, hazáért, szabadságért» fegyvert fogva, a székelyek is egymás után csatlakoztak a kuruczok zászlója alá. Az osztrák ház Erdély leigázására gr. *Rabutin* Lajos* tábornagyot küldötte be; ki is, Udvarhelyszék ellen báró de Tige, alvezérét rendelte ki. A székelység vezére *Gúti* István volt. A holdvilági réten találkoztak egymással. A székelyek, jóllehet többen voltak, mint a német, de nem lévén ágyujok és jó vezérletök: a csatát elvesztették. Mint egy 1300 székely maradt a csatatéren. Szomorú emlék!

Jóformán el se hagytuk, s már is, a másik-hoz érkeztünk: a *fehéregyházi csatatérré*, hol 1849. jul. 31-én, hazánk koszorus költője *Petőfi* Sándor is elesett. A magyar szabadságharcznak, ez is egyik döntő csatája volt. Midőn Magyarország függetlensége már-már kivivatott, s a nemzet annyi vérontás után szabad lett volna: a megrémült német a muszkához fordult. Segítségére, 1849. nyarán kétszáz ezer muszka lépte át a Kárpátokat *Lüders* tábornagy vezérlete alatt. Külön Erdélyre 54 ezer ember esett, 150 ágyuval. Ezzel szemben, egész Erdélyben csak 27 ezer nemzeti harczos állott, 65 ágyuval. Az erdélyi hadak fővezére *Bem* volt, ki már *több fényes csatát* nyert volt a német felett. Akkor éppen Fehéregyházánál táborozott. Itt találkozott a jóval nagyobb muszka sereggel, mely teljesen szétverte a székely nemzeti hadserget. *Petőfi* — úgy mondják megmenekülhetett volna, de nem ment; hősi hálált halt. A helyet, hol körülbelül eleshetett, a hálás utókor 1898-ban egy szép emlék-oszloppal jelölte meg. A Küküllő balpartján, a vonatról is igen jól látszik a szép emlék

Ettől nem messze Segesvár mellett, *Skariatín* muszka tábornoknak is emléket állítottak, ki szintén akkor esett el Bem apó golyójától czé- lozva.

A történelmi emlékek során, tekintsünk szét még az *agyagfalvi réten*, melyet a lassan haladó vonat szel át. Két nevezetes gyűlése volt itt a székelyeknek. Egyik 1506-ban, midőn a király iránti hűségről hoznak törvényt és azt határozzák el, hogyha a király, vagy tisztjei megsértenék a székelység jogait: miképpen orvosolják a sérelmet. A másik nevezetes gyűlés 1848. okt. 16-án

volt, midőn egy székely nemzeti tábor alakításáról tanakodtak Erre a gyűlésre Csikból, Maroszelekről, Három- és Udvarhelyszékről 60 ezer gyülekezett össze pár nap alatt. Elnökül gróf Mikó Imrét választották és elsőben is a király iránti hűség esküt tettek le. Érdekes volt, midőn *Dorschner* csiki német ezredest eskették meg. A fejébe piros csákot nyomtak, felvitték az emelvényre s onnan mondta el, rossz magyarsággal, hogy: *esküszik*. Természetes, hogy később esküjét meg is szegte. Kimondották, hogy a 19 48 éves székelyekből 12 ezer főnyi hadserget alakítanak. Ezekből telt ki a XI. és XII. zászlóalj. Azonban, mint fennebb láttuk, hiába hullott annyi, drága székely vér: a szabadságharcot elveszítettük!

Mig ekként, a multak szép emlékein elgondolkozám, s azokat lelkeim elé varázsoltam: közbe-közbe ismét a vitéz székely nemzet utódait láttam magam előtt. Most nem karddal és fegyverrel állottak: hanem szívökben lelkesültséggel, szeretettel, hogy üdvözöljék az Udvarhelyre haladó kis táborot. És az út, Segesvártól Székely-Udvarhelyig, valóságos diadalmenet volt. Az állomások: Héjjasfalva, Ujszékely, Keresztur, Nagy-Galambfalva, Bögöz mindenütt szépen feldiszitve, s a munkás idő daczára, nagy közönség várta és fogadta a főpásztort és *Kun Géza* elnököt. Legünnepélyesebb volt a fogadtatás Székely-Udvarhelyen. Itt a város nevében *Szakáts Zoltán* polgármester mondott üdvözlő beszédet, miután, díszes banderium mellett vonult be a vendégsereg Székely-Udvarhely város megifjodott falai közé.

Még aznap, máj. 29-én este a püspök és az elnök tiszteletére fáklyás menetet rendeztek. *Kun Géza* elnök, a hozzá intézett szép beszédre azt válaszolta, hogy az embernek is, ha élni akar világosságra van szüksége. A protestáns vallás a világosság fáklyáját lobogtatja. Ezt a lelki fényt terjeszteni jött az Értekezlet Székely-Udvarhelyre. Püspökünk, hasonlóan szép beszédet tartott a fáklyás menet alkalmával és azt mondta, hogy a székelyföld kincsekben nagyon gazdag, melyeket elő kell hozni, hogy a nép boldog legyen. De, igazán boldog csak akkor lesz, ha a lélekben levő, drága kincsek is napfényre jönnek. Az egyházi értekezlet ezeket a lelki kincseket bányássza. Ezek: a hit, szeretet, békesség, áldozatkészség.

(Folytatása következik.)

Hazai krónika.

A közös ügyek tárgyalására kiküldött vegyes bizottság, a *delegáció*, már az elmúlt héten is folytatta tárgyalásait. Nevezetesebb vita akkor fejlődött ki, mikor a hármasszövetségről és a közös czimerről volt szó. Tudvalevőleg, a *mi* királyunk (ugy is, mint osztrák császár) szövetséget kötött az *olasz* királylyal és a *német* császárral. Kimondották és megpecsételték, hogyha a három közül valamelyiknek háboruja kereked-

nék, a más kettő, megszabott feltételek mellett, kellene, hogy segítse *Ugron Gábor*, az egyik ellenzéki delegátus azért panaszkodik, hogy Magyarország a hármasszövetségben nem cselekedhetik önállóan, akár akarja, akár nem: azt kell járja, mit Ausztria diktál. Ez pedig nem jól van. Ekkor a delegációsális jobb párt (mert a pártok itt is éppen úgy megvannak, mint az országgyűlésen), szépen bebizonyította, hogy minden úgy van jól, a hogy van. A hármasszövetség dolga pedig, ez idő szerint, a legjobban van. Nincs ebből kára az országnak se a dolgok igazgatásában, se a közgazdasági életben. Ezt éppen *Ugron Gábor* is tudhatná, hiszen a zabját ő is a hadsereg számára adta el. De, már a czimer kérdésben, t. i. hogy a közös miniszteriumban, Bécsben, a magyar czimert is kitegyék — mert most nincs ott — nem tudták olyan könnyen kifizetni az ellenzékét. Így tehát, leszavazták.

* * *

Megemlékeztünk volt mi is arról, hogy Magyarország felsőbb iskoláinak tanulói a pünkössti ünnepek alkalmával *diák gyűlésre* jönnek össze Selmezbányán. Össze is jöttek piros pünköszt első napján. A város szívesen fogadta őket. Mikor megérkeztek, megkoszorúzták a honvéd szobrot. Este pedig ismerkedőre gyűltek össze egy fényes vendéglőbe. Itt, poharazás közben, egy budapesti diák felszólította a jelen voltakat, hogy csatlakozzanak a budapesti diákokhoz és fogadják el jelvényül a szent keresztet. Nősza, lett erre riadalom, egyrészt, hogy a vallás dolgát a korcsmába viszik, másrészt, hogy a jó kálvinista diákok nyakába is keresztet akarnak akasztani. A sárospataki, a kolozsvári diákok azt mondták, ha így beszélnek a pestiek, ők rögtön elhagyják a diák gyűlést. Erre a pestiek megretiráltak.

A gyűlésben ismét úgy akartak a pestiek, hogy a kath legény egyletek tagjait is — a kik pedig mind nem is diákok — vegyék be a gyűlés tagjai közé. Itt is vereséget szenvedtek, mert kimondották, hogy csak a főiskolák tanulói vehetnek részt, jövőben a gyűlésen.

Ám azért, ha a pesti diákoknak nem sikerült, egy kis pápista színezetet adni a gyűlésnek: azt mégis elérték, hogy a gyűlés előtt csak a pápista templomban tartatott isteni tisztelet. Így lesz ez különben majd az életben is, mit most a diákok csinálnak: azt csinálják később a meglett férfiak is. Selmezen nem volt protestáns templom? És a prot. diákok nem tudtak odamenni?

* * *

Tárgyalhatjuk a más dolgát, de azzal még nem lakunk jól. Már pedig a magyar ember arra is gondol, hogy miből él meg, lesz-e mindennapi kenyér? Hazánk, első sorban földmives ország és így a *gabona termés*, egyik legfontosabb kérdés. Ha ez van, bátran nézünk a jövőbe; ha nincs jó termés: szegénységnek nézünk elébe. Fájdalom, a földmívelési miniszterhez érkezett jelentések, nem valami kedvezők. Május hónapban, a szárazság miatt, a termények nem fejlődtek jól. Juniusban a sok zápor és jég tetemes kárt tett. A *búza*

különösen gyengébb a mult évinél, s még a rozsa is bántja. A *rozs* vetések már kielégítőbbek, de kár ezekben is volt. A tavaszi vetések is, az időjárás szerint, hol jobbak, hol gyengébbek. Így van ez az emberi életben is. Mi is hol jobbak, hol bünösebbek vagyunk, mégis mind azt várjuk, hogy az Isten egyformán áldjon meg. Pedig ez soha sem volt és nem is lesz. Isten számos intő jelt ad, nemcsak az ő igéjében, hanem az égnek felhőiben is: az ember mégsem gondol a mennyei aratásra. Pedig ez bizonyosan meg lesz, ha vetéseinket a jég elveri is. Gondoljunk azért a mennyei aratásra is!

* * *

Most, hogy közelednek a *képviselő választások*, a pártok erősen készülődnek rá, hogy győzelmesen kerüljenek ki. Még fegyver barátságot is kötnének, csak hogy a győzelem annál bizonyosabb legyen. Pedig, mindenik ugyse győzhet, mert akkor ki lesz a legyőzött? Sok szó esett arról, hogy a Kossuth-párt és Ugron-párt egyesül, mert úgy is mindkettő ellenzéki. A kik közelebből ismerik a dolgokat, azt mondták, ez lehetetlen, mert Kossuthék az igazi függetlenségek; Ugronék a nem igaziak, hanem egy kicsit ellenzékiek, egy kicsit jobbpartiak, egy kicsit néppártiak, szóval mindenkinek igazat akarnak adni. Csak hogy az igazság egy. A béke nem sikerült. *Kossuth* Ferencz most levelet irt a gyulai függetlenségi pártnak és abban azt mondja, hogy ők az Ugron-párt jelöltjeivel szemben mindenütt jelöltet állítanak. No, majd meglátjuk, mit hoz a jövő, mert a politikába nem lehet bizni?!

Világkrónika.

A bur háborúról érkező hírek ismét a burrok hadi szerencséről szólnak. E szerint, május 25-én volt egy nagy ütközet a két ellenséges sereg között; ekkor angolok szenvedtek vereséget. És pedig veszítettek 72 embert köztük hat tisztt; megsebesült 129. Többen fogságba estek. Egy másik helyen *Delarey* bur tábornok úgy megverte Dixon angol tábornok csapatát, hogy 600 katona és hat ágyu elvesztése után menekült el maga is. *Botha* bur tábornok egy béke alkudozás után így szóllott katonáinak: «Mint Dániel az oroszlánnak vermében, mi is minden reménységünket Istenbe vetjük. A maga idejében bizonyára segítségünkre lesz.» Csak bizzanak a jó Istenben, mert ő bizonyára felhossa rájuk is a szabadság napját.

Kinában a háboru, ugylátszik csakugyan véget ért. Az európai hatalmasságok a német császárt kérték volt fel, hogy nevezzen ki egy alkalmas fővezért, a ki ott, az ő segítségükkel rendet csináljon. Vilmos császár Waldersee grófot tette meg fővezérnek, kinek csakugyan sikerült a békét helyre állítani. A császár most újból parancsot adott ki, hogy a kínai német katonák jöjjenek haza, csupán négy ezer ember maradjon

ott őszig. A német császárhoz azért üdvözlő levelet küldött a muszka császár, az amerikai köztársaság elnöke; míg a francziák köszönetét két magasrangú tiszt vitte el. Milyen szépen barátkoznak a császárok — királyok, szuronyos katonák között!

Vilmos német császárnak ugyancsak kijut most a fejedelmi vendégeskedésből, mert *Vilma hollandi* királynő is felkereste a napokban, hogy tiszteletét személyesen is átadja Európa leghatalmasabb uralkodójának, a ki mellesleg még rokona is. Erre ismét nagy vendégséget csapott a németek császára s igen szépen köszöntötte fel az «orániai ház rozsáját». Többek közt azt mondá: «A népért dolgozni, vele élni és munkálkodni Német alföldön tanultak elődeink. Sikra szállani a hitért és szabadságért és örömmel dolgozni az alattvalókért: ezek az orániai ház tulajdonai, melyeket elődeim tőle sajátítottak el». Azt mondják, hogy a hollandi királyné azért ment, hogy a burrok szabadsága érdekében beszéljen a német császárral. De, hogy ebből mi igaz, azt sem tudjuk. Megmutatja a jövő.

Olassországot most a királyi család öröme foglalkoztatja. A mostani olasz király, Viktor Emmánuel 1896-ban vette nőül a montenegrói fejedelem leányát, Helenát. Ezen házasságot most egy leány gyermekkel áldotta meg a jó Isten. Igaz, hogy Olassországbán, törvény szerint, a leány gyermek sohase léphet trónra. De az olasz nép azért együtt örvend uralkodójával. Örömeinek jelül szebbnél-szebb ajándékokat küldöttek a királyi párnak.

Bulgáriában furcsa állapotok lehetnek, mert ott a sóbránye (képviselő-ház) kimondotta, hogy a volt minisztereket vád alá kell helyezni. Ki is küldött a maga kebeléből egy 12 tagu bizottságot. Ha még a miniszterekkel is megesik ilyen dolog, a néptől mit várjunk?

Krónikás.

Mai képünkhöz.

Képünk egy fényes kínai templomot mutat be. Az Ég, a Nap vagy mint a kínaiak nevezik, *Schangti temploma* ez. Az égisten a kínai vallás legrégebb Istene, a kitől jó minden s a kinek a kisebb szellemek (démonok) engedelmeskednek. Papja kizárólag maga a császár. Csak ő vihetett neki áldozatot (egy bikát) a téli- és nyári napforduláskor, az ősz és tavasz kezdetén. Temploma régen nem volt: a szabad ég alatt tisztelték Istenüket. Tiszteletéhez tartozott az is, hogy maga a császár évenként nagy ünnepek közt sajátkezüleg szántott fel egy darab Schangti-nek szentelt földet, melynek termése áldozatra fordított. A napisten alatt állottak a folyók, hegyek, tartományok *védsszellemei*, a kiknek megsértése nagy veszedelmet hoz, mint ők hitték. Innen, hogy a kínaiak az európaiak vasut, távirda stb. építése

alkalmával, mikor hidakat készítettek, hegyeket átvágtak stb. ellenállottak, mert a védszellemek megsértését gondolták. A keresztyénséget terjesztő misszionáriusokat nagyon gyűlölik, a csak most bevégzett háboruban is igen üldözték őket. De azért csak terjed a Krisztus evangéliuma s a teremtmények tiszteletét fel fogja váltani a teremtető egy igaz Istennek tisztelete.

Egyházi élet.

Házi krónikák. Egy Schwanfelder (olv. Svánfelder) nevű ember azt ajánlja a néptanítóknak, hogy hassanak oda, hogy minden családapája írja fel egy könyvbe az ő családjában történt nevezetesebb változásokat, teszem fel, a születést, keresztelést, halálozást stb. Így aztán minden család maga irván meg a saját élete történetét: az utókor majd igen jó hasznát veszi ennek. Mi ennek az urnak fúdtul adjuk, hogy ez a dolog régen meg van a jó református családoknál. A könyv, mibe a családapája felirogatta a családi eseményeket: a *biblia*. Ennél jobb könyvet, erre a célra, nem is lehet találni. Melegén ajánljuk, hogy ne csak a reformátusok, hanem minden keresztyén családapája szerezzon egy bibliát és abba irogassa fel a családi eseményeket. Aztán, ha felírta, na meg a mikor szabad ideje van, az pedig bőven van, olvasgasson belőle!

Család-könyvek. Az udvarhelyi értekezleten, de még azelőtt is, szó volt arról, hogy a papok csináljanak-e család-könyvet vagy ne? Milyen is a világ! a mi felett a papok és világiak is, most vitatkoznak, azt a régi papok már régen eldöntötték. Csak egy esetet hozunk fel, de hiszszük, hogy több is lehet. *Józsa János farczádi* pap 1763-ban pontos családkönyvet vezet és pedig 1-ször a nemes és szent ekklézsiában található *háznépekről*, 2-szor az *ujjszülöttekről*, 3-szor az *uj házasságokról*, 4-szer és ez itt a megszívlelendő, a *beköltözöttekről* és a kik *máshová vitettek*. Ennél ma sem szükséges egyéb, ha ezt megtesszük, számon tudjuk tartani hűveinket. (Lásd. Jan. X. 14). Ez a papoknak szól: de viszont a hűveknek az szól, hogy a mikor a községből eltávoznak, bucsuzzanak el a paptól is; ismét a hová mennek, köszönjenek az ottani református papnak. Ekkor aztán a dolog mindkét részről rendben lesz!

Tudományos asszonyok. A hátunk megett maradt századnak, reánk magyarokra nézve, egyik nevezetes eseménye az volt, hogy a leányok is éppen úgy, mint a fiúk, kitanulhatták a kolégyomot, aztán mehettek akadémiára, éppen, mint a fiúk. Lehetek doktorok, tanárok éppen, mint a fiúk. Ugy okoskodott a magyar állam, hogy az asszony is éppen olyan Isten teremtménye, mint a férfi: miért zárják el tehát előle az utat, hogy ő ne lehessen tudós asszony? Ugy van. A mint a tudomány hajlékainak a kapui felnyilottak, feles számmal iratkoztak be a leányok, hogy «kivégez-zék» magukat. Az eredmény mi? Az, hogy «ugy

az érettségire jelentkező leányok, mint a tanári s orvosi vizsgálatra jelentkezők is, feltűnő gyengék, tudás, felfogás és képzettség dolgában» Ha így van a dolog, akkor jobb lesz, ha a leányok elhagyják az egyetemet, s megelégednek leányiskolai tanulmányaikkal, s abban maradva lesznek jó, takarékos, dolgos házi leányok. Vagy ha az Isten szerencsét rendelt, lesznek buzgó, vallásos család anyák, hiszen a legnagyobb tudomány abban áll, hogy jó gyermekeket neveljünk. Ezt a tudományt kellene megtanulniok a magyar anyáknak, s több szolgálatot tennének a hazának, az anyaszentegyháznak, mint a tudós asszonynak.

Sok a tanítónő. Maga az állam, a ki megnyitotta a felsőbb iskolák kapuit a leányok előtt: kénytelen most korlátozni a tanítónő-képző intézetekben a leányok számát. Ugyanis, az utóbbi tíz év alatt annyi leány tanulta ki a képezdét, hogy most százakra megy azoknak a száma, kik oklevelük daczára, nem kapnak állást. Ez is azt bizonyítja, hogy a *házi életre* kitanulás már nem olyan kedves, mint régen volt. Ma az életnek mindenki a könnyebb oldalát szeretné választani, pedig a könnyebb nem mindig jobb is!

A haldokló utolsó kívánsága. Egyik német városi kórházban halálos betegen feküdt egy munkás ember felesége. Utolsó kívánsága az lett volna, hogy a férjétől bucsut vegyen. Azonban a kath. káplán nem engedte be a férjét, mert — ugymond — egyházilag nem volt megesküdve. Az ember addig kereste az igazságot, míg a felesége meghalt. Ekkor azt mondta káplán, most már láthatja, mert meghalt. A káplánt kérdőre vonták, s azt felelte, azért tette, hogy az asszony lelke üdvösségét megmentse. Ebből két dolog világos; egyik, hogy a katolicizmus csak kényszerből ismeri el a polgári házasságot; másik, hogy azt hirdeti, hogy a menyország kulcsa nála van. Azért mi csak zörgessünk a Krisztusnál!

Rejtelmes világ Spanyolország egyik zárdájából, éppen az isteni tisztelet ideje közben, megszökött egy apáca. Mikor vissza akarták vinni azt mondta inkább meghal, de oda vissza nem megy. Azt írják, hogy sok zárdában még most is kinzó kamrák vannak, hol az engedetleneket emberfeletti módra kinozzák. Bizony, rejtelmes világ a zárdák és klastromok világa ma is. Vajjon, mikor süt be oda az emberszeretet és igaz vallásosság napja?

Szerkesztői üzenetek.

Többeknek. Kik lapunknak dolgozatokat küldöttek be, egy kis türelemre kérjük. Az időszerű cikkeik miatt eddig nem közölhattük. Közelebről sort keritünk rájuk.

Birofynak. A. s. — a. Versei most vannak bírálattal. Szives üdvözlöt.